

Procedura ewakuacji osób ze szczególnymi potrzebami w Starostwie Powiatowym w Pułtusku

Za bezpieczeństwo na terenie urzędu Starostwa Powiatowego w Pułtusku odpowiedzialny jest Starosta Pułtuski. Odpowiednie warunki techniczne zabudowań i organizacja ewakuacji nabierają szczególnego znaczenia, jeśli z budynków korzystają również osoby niepełnosprawne.

W związku z tym zaszła konieczność opracowania skutecznego sposobu ochrony przed zagrożeniem pożarowym lub innym miejscowym zagrożeniem osób niepełnosprawnych. Organizacja ich ewakuacji doprowadziła do opracowania Procedury ewakuacji osób ze szczególnymi potrzebami w Starostwie Powiatowym w Pułtusku określającej wytyczne postępowania na wypadek zagrożenia, obowiązki pracowników urzędu, sposoby alarmowania i sposoby ewakuacji osób niepełnosprawnych ruchowo, z dysfunkcjami słuchu i z dysfunkcjami wzroku.

1. Zakłada się, że na terenie Starostwa Powiatowego w Pułtusku czasowo mogą przebywać osoby:
  - z dysfunkcjami ruchu,
  - z dysfunkcjami słuchu,
  - z dysfunkcjami wzroku.

Powstała procedura ewakuacji precyzuje zarówno koncepcję prowadzenia ewakuacji, w zależności od istniejących uwarunkowań, jak i określa zasoby niezbędne do realizacji tego zadania.

Podczas opracowywania procedury ewakuacji z miejsca niebezpiecznego do bezpiecznego, w ramach zasady pierwszeństwa, uwzględniono kolejność ewakuacji i pierwszeństwem objęto właśnie osoby z niepełnosprawnością.

2. Każdy kto zauważył pożar lub uzyskał informację o pożarze czy zagrożeniu obowiązany jest zachować spokój i nie dopuszczając do paniki natychmiast zaalarmować:

- wszystkie osoby znajdujące się w sąsiedztwie pożaru narażone na jego skutki,
- Państwową Straż Pożarną tel. 998 lub 112,
- Starostę Pułtuskiego tel. 23 306-71-01,
- pracowników, którzy mogą pomóc przy ewakuacji osób z niepełnosprawnościami.

Po uzyskaniu połączenia ze strażą pożarną należy wyraźnie podać:

- gdzie się pali,
- nazwę obiektu, dokładny adres – co się pali np. szafa w kotłowni,
- czy istnieje zagrożenie życia ludzi,
- czy w rejonie pożaru lub bezpośrednim sąsiedztwie znajdują się materiały łatwo zapalne itp.,
- numer telefonu, z którego podaje się informację oraz swoje imię i nazwisko.

UWAGA: Po potwierdzeniu przyjęcia zgłoszenia przez dyżurnego telefonistę, odłożyć słuchawkę i odczekać przy telefonie na ewentualne sprawdzenia.

W razie potrzeby (wypadku lub awarii) zaalarmować:

- Pogotowie Ratunkowe tel. 999 lub 112
- Policję tel. 997 lub 112
- Pogotowie Gazowe tel. 992
- Pogotowie Energetyczne tel. 991
- Straż miejską tel. 23 692-06-12

UWAGA! W przypadku powstania zdarzenia pożarowego lub innego miejscowego zagrożenia, ustala się następujący sposób alarmowania:

Alarm głosem: Uwaga pożar, proszę opuścić obiekt! lub Uwaga, uwaga zarządzam ewakuację!

3. Prawidłowa ewakuacja wszystkich osób z niepełnosprawnością powinna przebiegać w następujący sposób:

- 1) W pierwszej kolejności należy ewakuować osoby z tej części obiektu, w której powstał pożar lub te, które znajdują się na drodze rozprzestrzeniania się ognia. Wśród ewakuowanych w pierwszej kolejności powinny być osoby o ograniczonej z różnych względów zdolności poruszania się. Natomiast zamykać strumień ruchu powinny osoby, które mogą poruszać się o własnych siłach.
- 2) Podczas ewakuacji strumień ludzi należy kierować zgodnie z kierunkami określonymi przez znaki ewakuacyjne do wyjść ewakuacyjnych prowadzących na zewnątrz. Należy jednak pamiętać, żeby wybrać drogę najbezpieczniejszą, a nie najkrótszą.
- 3) Osoby z dysfunkcjami ruchu oraz z dysfunkcjami wzroku należy ewakuować przenosząc na rękach, krzesłach, wózkach, noszach, kocach lub innym sprzęcie przeznaczonym do ewakuacji osób.
- 4) Przy silnym zadymieniu dróg ewakuacyjnych należy poruszać się w pozycji pochylonej, starając się trzymać głowę jak najniżej, ze względu na mniejsze zadymienie panujące w dolnych partiach pomieszczeń i korytarzy.
- 5) Usta i drogi oddechowe należy w miarę możliwości zasłonić chustką zmoczoną w wodzie. Sposób ten ułatwia oddychanie. Podczas ruchu przez mocno zadymione odcinki dróg ewakuacyjnych należy poruszać się wzdłuż ścian, by nie stracić orientacji co do kierunku ruchu – do celów ewakuacyjnych przy silnym zadymieniu należy wykorzystywać otwory okienne.
- 6) Jeżeli droga ciągami komunikacyjnymi (korytarze, klatki schodowe) może być niebezpieczna z powodu np. dużego zadymienia lub wysokiej temperatury, należy wybrać pomieszczenie do ukrycia się i bezpiecznego poczekania na pomoc straży pożarnej. Pomieszczenie to powinno być oddalone od źródła ognia i dymu. Drzwi pomieszczenia lub okna w razie konieczności należy uszczelnić kocem lub odzieżą.

WAŻNE! Podczas szukania schronienia należy zwrócić uwagę na to co jest za oknami, ponieważ przybyłe służby ratownicze muszą mieć właściwy dostęp do ustawienia specjalistycznego sprzętu (np. rękawa do ewakuacji).

- 7) Osoby z niepełnosprawnością przebywające w budynku ewakuowane są przez osoby opiekunów jednocześnie z pomocą osób wyznaczonych w Starostwie Powiatowym w Pułtusk do wykonywania działań w zakresie zwalczania pożarów i ewakuacji pracowników, które będą pomagały w bezpiecznym wyjściu z miejsca zagrożenia i udania się w miejsce bezpieczne (miejsce zbiórki wyznaczone na parkingu od strony ul. Nasielskiej).

4. Sposoby komunikowania się z osobami z dysfunkcjami wzroku:

- 1) Podczas ewakuacji, zanim nawiąże się kontakt fizyczny, należy uprzedzić o tym osobę niewidomą. Należy rozpocząć od nawiązania kontaktu słownego. Należy wymienić swoje imię i koniecznie powiedzieć co się dzieje.
- 2) Osoby niewidome korzystają ze swoich rąk dla utrzymywania równowagi, więc nie można ich chwytać za rękę, szarpać, popychać i przesuwać, ani łapać za laskę. Jeśli chce się osobę z dysfunkcjami wzroku poprowadzić, należy zaproponować jej swoje ramię, wówczas może ona stanąć za daną osobą i chwycić ją dłonią nieco powyżej łokcia. Cztery palce wsunie pomiędzy rękę i tułów, a kciukiem obejmie ramię z zewnątrz. W ten sposób osoba niewidoma będzie mogła doskonale orientować się, jakie ruchy wykonuje asystent.
- 3) Należy pamiętać, że poruszając się z osobą niewidomą, asystent zawsze i wszędzie idzie pierwszy, a osoba niewidoma pół kroku za nim.
- 4) Trzeba pamiętać, aby obserwować nie tylko ziemię przed sobą i osobą niewidomą, ale także przestrzeń obejmującą tułów i głowę osoby niewidomej. Chodzi o to, aby nie zahaczyć o jakiegokolwiek elementy wiszące, stojące, wystające poza obrys budynku.

- 5) Znajdując się w ciasnej przestrzeni (np. w wąskich drzwiach), zasygnalizować należy to osobie niewidomej słownie oraz przez wysunięcie łokcia w tył. Wówczas osoba niewidoma schowa się za plecami asystenta i będzie można pokonać drogę „gęsiego”. Idąc, koniecznie należy opisywać otoczenie i wskazywać przeszkody np. schody „w górę”, „w dół”.
- 6) Jeżeli trzeba przejść przez drzwi, osoba niewidoma powinna znaleźć się po stronie zawiasów. Musi być wcześniej poinformowana o takim manewrze i konieczności zmiany trzymanego ramienia. Asystent otwiera drzwi, a osoba niewidoma, zabezpieczając swoją twarz wolną ręką, złapie skrzydło, a następnie sama je zamknie.
- 7) Osoba niewidoma nie ma potrzeby wieszać się na ramieniu asystenta, ani bardzo mocno zaciskać dłoni. Jeśli chce się ostrzec osobę niewidomą, należy to zrobić w konkretny sposób. Sam okrzyk „uważaj!” nie pozwoli jej zorientować się, czy ma się zatrzymać, uciekać, pochylić, czy coś przeskoczyć.

Podczas ewakuacji osób z dysfunkcjami wzroku należy pamiętać, że:

- u osób tych, zmiany zachodzące w szybkim tempie powodują dezorientację, panikę, stres, niechęć lub niemożność działania;
- osoba niewidoma nigdy nie widziała pogorzeliska, rumowiska, ognia, sprzętu ratowniczego;
- osoba ta nie reaguje na wizualne efekty towarzyszące zagrożeniom;
- osoby z dysfunkcjami wzroku mają dobrze rozwiniętą pamięć przestrzenną najbliższego otoczenia, dlatego w przypadku usłyszenia komunikatu o ewakuacji, będą najprawdopodobniej kierowały się drogą, którą znają, a która może prowadzić np. do ogniska pożaru, stąd tak ważne jest wskazanie asystenta osoby niepełnosprawnej;
- osoby z dysfunkcjami wzroku mają trudność poruszania się bez przewodnika w terenie nieznanym lub znanym, lecz o zmienionej charakterystyce.

Elementy ułatwiające ewakuację osób z dysfunkcjami wzroku:

- brak lęku przed ciemnością;
- ufność w stosunku do osób widzących i dokładne wykonywanie ich poleceń głosowych;
- dotyk, słuch, węch i smak kompensują brak wzroku, również przy rozpoznawaniu zagrożeń;
- brak chęci samowolnego oddalania się i poruszania w nieznanym terenie, co ułatwia pracę ratownikom już po samej ewakuacji;
- sprawność fizyczna i umysłowa, możliwy kontakt głosowy.

W przypadku małego zagrożenia (np. niewielkie zagrożenie chemiczne, ekologiczne, rozszczelnienie instalacji grzewczej w budynku itp.) ewakuację osób niewidomych należy przeprowadzić według zasad niniejszej procedury „Sposoby komunikowania się z osobami z dysfunkcjami wzroku”. Asystent osoby niepełnosprawnej spokojnie wyprowadza niewidomego do bezpiecznego miejsca, bo jest na to czas. Gdy zaistnieje bezpośrednio zagrożenie życia (np. pożar, zagrożenie wybuchem gazu, zagrożenie terrorystyczne) ewakuację osób z dysfunkcjami wzroku należy przeprowadzić według wymienionych sposobów ewakuacji osób z niepełnosprawnością ruchową i z dysfunkcjami wzroku (pkt 6).

5. Sposoby komunikowania się z osobami z dysfunkcjami słuchu:

- 1) Podczas ewakuacji osoby głuche i osoby niedosłyszące będą potrzebowały wsparcia w sytuacji zagrożenia głównie w komunikacji, przekazaniu informacji i sprawdzeniu, czy została zrozumiana. W przypadku osób głuchych czy osób niedosłyszących stosowanie komunikatorów dźwiękowych jest mało skuteczne albo wręcz bezskuteczne.
- 2) Komunikacja z osobami z dysfunkcjami słuchu musi być realizowana za pomocą specjalnych środków powiadamiania o zagrożeniu. W głównej

mierze konieczny będzie kontakt osobisty. Jeśli nie potrafi się w żaden inny sposób ostrzec, to chociażby przez napis na kartce.

- 3) Zanim zacznie się mówić do osoby niesłyszącej lub niedosłyszącej, należy upewnić się że patrzy na osobę mówiącą. W zależności od sytuacji można pomachać ręką, dotknąć jej ramienia. Należy mówić twarzą zwróconą w kierunku rozmówcy. Jeżeli osoba niesłysząca lub niedosłysząca nie zrozumie któregoś zdania, nie należy go powtarzać, a ująć inaczej to co chce się powiedzieć.

Podczas ewakuacji osób z dysfunkcjami słuchu należy pamiętać, że:

- osób tych nie poinformuje się o zagrożeniu za pomocą DSO (dźwiękowy system ostrzegawczy), informacji głosowych, syren głośników;
- osoby te czytają z ust lub rozmawiają w języku migowym (nieznajomość języka migowego wśród większości społeczeństwa utrudnia przekazywanie informacji o obecności innych zagrożeń);
- osoby te mogą mieć problem w przekazaniu informacji o swoim stanie zdrowia;
- z osobami tymi będzie utrudniony lub wręcz niemożliwy kontakt w ciemności i zadymieniu.

Elementy ułatwiające ewakuację niedosłyszących:

- sprawność fizyczna umożliwia samodzielne poruszanie się oraz samodzielne wykonywanie zalecanych i zademonstrowanych czynności;
- wyostrzone receptory wzroku, węchu i dotyku kompensują brak słuchu;
- ufność w stosunku do osób słyszących i otwartość na pomoc z ich strony.

6. Sposoby ewakuacji osób z niepełnosprawnością ruchową i z dysfunkcjami wzroku.

Przenoszenie ratowanych osób z dysfunkcjami ruchu i w razie potrzeby z dysfunkcjami wzroku (przy dużym zagrożeniu) może się odbyć przy pomocy krzesła ewakuacyjnego lub jednego z poniższych sposobów:

- 1) Ewakuacja poszkodowanego przez dwie osoby przy użyciu noszy.
- 2) Chwyt „kończynowy” – jeden z ratujących chwytą ewakuowanego pod pachy, stojąc od strony jego głowy, a drugi pod kolana, stojąc tyłem do ratowanego. Ewakuowanego wnosi się nogami do przodu.
- 3) Przenoszenie „na stołeczku” – ratownicy odpowiednim uchwytem dłoni tworzą siedzenie z rąk, na których siada ratowany, trzymając ratowników za szyję. Ratownicy lekko zwrócenii do siebie, ukośnie do kierunku ewakuacji, wnoszą ratowanego.
- 4) Przenoszenie „chwytym huśtawkowym” – ratownicy chwytają się za ręce „zewnątrznie”, wkładając je pod siedzenie ratowanego, rękami „wewnętrznyymi” po wzajemnym uchwycie na wysokości łokcia zabezpieczają ratowanego od tyłu, tworząc wsparcie na wysokości górnej części jego pleców.
Chwyt „huśtawkowy” stosuje się w wypadku ratowania osób, które doznały obrażeń jednej lub obu rąk i nie mogą trzymać się za szyję ratowników.
- 5) Wynoszenie osób przy zastosowaniu „stołeczka” może mieć miejsce wówczas, gdy ewakuowany jest w stanie pomagać sobie rękami.
- 6) Przenoszenie :chwytym strażackim” – polega na tym, że ratownicy po odpowiednim chwycie wstępnym wykonanym przez ratującego, znajduje się w poprzecznym ułożeniu – zwisając na jego barkach. Ratujący ma jedną rękę przełożoną pomiędzy nogami ratowanego, trzymając go za rękę na wysokości nadgarstka, druga ręka ratowanego zwisa swobodnie z tyłu. Ratujący ma również drugą rękę wolną i może jej użyć np. do przytrzymania się poręczy, schodów, bocznic drabiny itp.
- 7) Podczas przenoszenia „uchwytem tłumokowym” – ratowany zakłada ręce od tyłu przez ramiona ratownika, aby zwiślały one na piersi ratującego. Ciało powinno spoczywać na plecach ratownika w taki sposób, aby nogi zwiślały 15 – 20 cm nad ziemią. W określonych wypadkach ratujący przytrzymuje zwisające ręce przenoszonego. Może

też czynić to ręką, używając drugiej do lepszego ułożenia i przytrzymania ratowanego na plecach lub złapania się poręczy, np. przy schodzeniu po schodach.

8) Przenoszenie „chwytom na barana” – ratowany leży na plecach ratownika i przytrzymuje się rękami za jego szyję. Ratujący podchwytom pod kolana przytrzymuje ratowanego w ten sposób, aby środek ciężkości ratowanego znajdował się na wysokości krzyża ratującego. Ratownik, podobnie jak w wypadku chwytu „tłumkowego” jest lekko pochylony do przodu.

7. Panika osób z niepełnosprawnościami i sposoby przeciwdziałania jej.

Panikę osób z niepełnosprawnością wywołują następujące czynniki:

- gwałtowny, dynamiczny ale dający się zaobserwować wzrokowo rozwój zdarzenia, powodujący zbliżenie się strefy zagrożenia (np. rozwój pożaru do wielkości przekraczającej wzrost człowieka i zbliżająca się strefa spalania, obniżenie się strefy zadymienia do wysokości oczu);
- nacisk tłumu, w szczególności dotyczy osób niewidzących lub niedowidzących;
- brak oświetlenia, w szczególności dotyczy osób z dysfunkcją ruchu oraz niedosłyszących;
- krzyki i wrzaski o charakterze panicznym osób z tłumu;
- nagły, głośny alarm pożarowy lub określający inne zagrożenie, przy jednoczesnym pojawieniu się symptomów zagrożenia (dym, temperatura, płomienie, trzaski, krzyki itp.).

Panika może zostać opanowana w zarodku lub też może się dynamicznie rozwinąć, tak jak rozwija się zagrożenie.

Na rozwój paniki mają wpływ następujące zjawiska:

- szerzenie się przerażenia w grupie i objawów strachu u innych;
- rozwój strachu spowodowany niebezpieczeństwem niemożliwym do opanowania;

- pojawienie się jednostkowych zachowań o charakterze panicznym np. paniczny wrzask, paniczna ucieczka, paniczne przepychanie się do wyjścia.

Możliwość wybuchu paniki zawsze istnieje w razie pożaru lub innego miejscowego zagrożenia w obiektach, w których przebywa większa liczba ludzi. Poznanie istoty tego zjawiska jest bardzo trudne, gdyż nie istnieją tu możliwości eksperymentowania nawet na małą skalę. Pewne jest, że ludzie wchodzący w skład tłumu ogarniętego paniką całkowicie tracą swoje indywidualne cechy osobowości i stają się elementem potężnego, groźnego, niszczącego tworu, który nie kieruje się żadnymi przesłankami logicznego myślenia i rzeczywistej oceny sytuacji. Tłum, ogarnięty paniką może sparaliżować i uniemożliwić w ogóle przeprowadzenie akcji ratowniczej.

Przeciwdziałanie panice jest niezmiernie trudne i nie można podać w tym zakresie radykalnych recept. Dokonać tego mogą ludzie obdarzeni autorytetem formalnym, wynikającym z tytułu pełnionej funkcji czy zajmowanego stanowiska lub autorytetem nieformalnym wynikającym z typu osobowości. Mowa tu o osobach odważnych, konsekwentnych, charyzmatycznych.

Należy pamiętać, że przy ewakuacji osób z niepełnosprawnością ogromną rolę odgrywają asystenci osób z niepełnosprawnością. To oni swoją postawą, głosem, empatią, niewyolbrzymianiem istniejącego zagrożenia ułatwią ewakuację. Osoba z niepełnosprawnością poczuje się wówczas bezpieczna i uzyska pewność, że nie zostanie z zagrożeniem sama.

Środki przeciwdziałania panice są różne, często krańcowo przeciwstawne. Można tu wymienić: przykład osobisty, zdecydowany nakaz, wykazanie nierealności niebezpieczeństwa, przedstawienie groźby większego niebezpieczeństwa, użycie siły, unieszkodliwienie przywódców paniki. Opanować ludzi ogarniętych paniką, prących do przodu mogą raczej osoby znajdujące się z tyłu tłumu, niż na jego czele.

W trakcie prowadzenia akcji ratowniczej najczęściej można spotkać się z uległymi panice grupami ludzi, znajdującymi się w rzeczywistym lub urojonym niebezpieczeństwie, którzy zatracili poczucie rzeczywistości i podejmują nieprzemyślane i niebezpieczne działania, jak np. niewidomy może ukryć się w miejscu według niego bezpiecznym, a okaże się, że jest to miejsce wyjątkowo niebezpieczne. W takiej sytuacji najlepszym środkiem przeciwdziałania będzie szybkie dotarcie asystenta osoby z niepełnosprawnością do zagrożonej osoby i pozostanie przy niej do czasu zorganizowania akcji ratowniczej przez jednostki straży pożarnej. Sam fakt przybycia kogoś z zewnątrz wytwarza u ratowanych przekonanie, że jednak zagrożenie nie jest tak wielkie i istnieją drogi ratunku, gdyż w przeciwnym razie nikt by tu nie mógł dotrzeć.

Sukces procedury na wypadek ewakuacji osób niepełnosprawnych uzależniony jest od działań informacyjnych, edukacyjnych oraz ćwiczeń praktycznych z udziałem osób niepełnosprawnych, których celem jest nabycie umiejętności ewakuacyjnych przez samych niepełnosprawnych, całą społeczność pracowników administracyjno-biurowych oraz gospodarczych, poprzez właściwe szkolenia w sytuacji zagrożenia.

Zastosowanie w sposób wzorcowy procedury i zasad z niej wynikających nie przyniosą oczekiwanego sukcesu ewakuacji bez prawidłowo działającego czynnika ludzkiego. Należy pamiętać, że najlepszy sprzęt, proponowane procedury nie zadziałają, jeżeli człowiek nie wykaże się empatią i chęcią pomocy osobie niepełnosprawnej.

GŁÓWNY SPECJALISTA
d/s bhp i p-poz
mgr Ryszard Rutkowski

STAROSTA
Ian Zalewski

*Spis treści:
zmiana*